

CZU 741.071.1(478)(092)(047.53)=135.1

PORTRETE-ȘARJE ȘI MĂIESTRIA UNUI ARTIST CU UMOR FIN – ANATOL FORNEA

*Maria BIVOL,
șef serviciu, Secția activitate editorială a BM „B.P. Hasdeu”*

Caricatura este esența concentrată a observației; cu o singură linie, ea spune povestea pe care multe cuvinte n-ar putea-o exprima.

James THURBER,
caricaturist și scriitor american

Cuvintele și imaginile elaborate au rolul de a construi și defini împrejurări, însă există artiști care reușesc să surprindă esența unui om, a unei situații sau a unui eveniment printr-o simplă linie trasată cu măiestrie. Anatol Fornea este unul din acești artiști. Prin talentul său de bun observator și prin măiestria sa în mânăuirea penelului, el surprinde trăsături definitorii ale personajelor pe care le realizează.

Anatol Fornea – caricaturist, jurnalist și prezentator TV – s-a născut pe 19 iulie 1998, la Chișinău. A urmat Școala de Arte Plastice pentru Copii „Alexei Șciusev”, iar ulterior Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării la Universitatea de Stat din Moldova (USM), fiind magistru în Științe ale comunicării. În prezent, Anatol este masterand la programul „Pictură de șevalet”, sub îndrumarea profesorului Dumitru Musteață, la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Anatol și-a croit un drum aparte în lumea artei vizuale și a mass-media din

Republica Moldova. El este moderatorul emisiunii „Dialoguri colorate”, difuzate la TVR Moldova – un proiect media care propune un dialog cu invitații speciali, căroră, spre finalul emisiunii, se realizează un portret-șarjă. Emisiunea moderată de Anatol nu este astfel un interviu obișnuit, ci o combinație între arta dialogului și arta vizuală.

Pasiunea lui Anatol pentru caricatură a început încă din școală. Pentru prima dată, el și-a expus lucrările în cadrul expoziției „Satirizând prin artă”, organizată la vârsta de 20 de ani pe holul Facultății de Jurnalism a USM. Expozițiile sale variază tematic și reflectă diverse subiecte sociale, culturale și chiar politice. În anul 2022, Anatol a participat la campania „Eu sunt influencerul vieții mele” cu expoziția „Previn sarcina în adolescență”, iar mai târziu revine cu o altă expoziție la USM – „Alma Mater în culori”, organizată pentru a celebra aniversarea a 76 de ani de la fondarea instituției și a Zilei profesionale a lucrătorilor în învățământ. În anul 2023, Anatol a organizat expoziția „Portret matinal” la Centrul Mediacor, iar în urma colaborării cu Asociația EcoContact a realizat caricaturi pe tema mediului. De asemenea, a vernisat și expoziția „Caractere” la Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Anul 2024 a fost marcat de vernisarea expoziției de caricatură „De râs și de plâns” la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și de expoziția „Scriitori” la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – un omagiu adus scriitorilor din Republica Moldova. Iar cu ocazia Zilei Independenței Republicii Moldova, la sfârșitul lunii august 2024, caricaturistul Anatol Fornea a prezentat expoziția de caricatură „Politicieni” la Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

Pe 9 iulie 2024, în Sala cu coloane a Bibliotecii Centrale, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a fost vernisată expoziția de portrete-șarje „Scriitori” de Anatol Fornea. Prin cele 22 de șarje Anatol a adus în prim-plan personalități literare din Republica Moldova, apropiind utilizatorii de o artă care îmbină creativitatea, interacțiunea comunitară și umorul. Expoziția a putut fi admirată

în sala Bibliotecii Centrale din data de 9 iulie până pe 15 august, fiind apreciată de mulți vizitatori. Vernisajul a fost mediatizat și într-un material realizat de colegii lui Anatol Fornea în cadrul emisiunii „TeleMatinal” de la TVR Moldova. Anatol Fornea a mărturisit:

„Doream să fac o expoziție dedicată unei anumite categorii de persoane. De data aceasta, am decis să fie scriitori. Poate, pentru că, în ultimul timp, mai mult mediatizam persoane din acest domeniu și pentru că este o tehnică care ne duce cu gândul la scris. E mai liniară. Am încercat să surprind portretul, caracterul acestor scriitori printr-o singură linie. Pe unii îi cunosc personal, am avut ocazia să realizez și interviuri cu ei, să stau la o vorbă bună. Pe alții îi cunosc din cărți. Citindu-i, m-au impresionat cu opera lor literară. De aceea am decis să-i aduc în această expoziție. Iar pe alții pur și simplu mi-a plăcut felul în care ei arată. Așa am decis că trebuie să facă parte din această expoziție datorită înfățișării neobișnuite pe care o au. Am decis să folosesc un fel de passe-partout colorat, deoarece aduce acel contrast care face această expoziție mai savuroasă, mai vie”.

Cei care s-au regăsit în caricaturile lui Anatol Fornea au rămas plăcut surprinși de modul său de a creiona niște trăsături distincte. Scriitorul Ivan Pilchin, prezent la vernisarea expoziției, a menționat:

„Privind aceste portrete, încerci să recunoști unele trăsături pe care deja le știi, dar și să observi perspectiva, privirea celui care a oferit portretul (în cazul acesta, perspectiva lui Anatol Fornea), asupra mediul literar actual din Republica Moldova. Ne bucurăm foarte mult că facem parte, prin aceste portrete, din această galerie. Ne

onorează și ne bucură această perspectivă asupra noastră ca ființe umane”.

O altă impresie și abordare asupra expoziției a venit din partea doamnei dr. hab. Elena Ungureanu, șefa Secției Studii și cercetări a BM:

„Pentru mine, Anatol Fornea este o descoperire. Admir curajul cu care a abordat o astfel de experiență. A te apropia de scriitor în ziua de azi nu este atât de simplu, având în vedere că dumnealui este foarte tânăr. Cred că a făcut un lucru extraordinar pentru fiecare scriitor. La ora actuală, pentru un scriitor este o onoare să aibă o șarjă sau mai multe caricaturi, pentru că în felul acesta el intră și mai mult în atenția cititorului sau a spectatorului de această dată, pentru că este vorba de artele vizuale. Anatol Fornea are ochi de maestru. A surprins niște trăsături pe care le-a transformat în caricaturi. Scriitorii, cu siguranță, ar trebui să se bucure de această perspectivă nouă pentru imaginea publică”.

Doamna Vera Sali, prezentă și ea la vernisare, a menționat:

„Nu este atât de ușor să faci o caricatură, care să descrie caracterul fiecărui personaj. Și asta este foarte, foarte dificil. De aceea, eu îi mulțumesc lui Anatol foarte mult și îi doresc succes”.

Maria Bivol, subsemnata, a specificat câteva aspecte despre expoziția lui Anatol:

„Este o plăcere și o onoare pentru noi să avem aceste portrete-șarje în această Sală cu coloane, care, de regulă, găzduiește evenimente, dar și expoziții de pictură, grafică, tuș și tot ce înseamnă artă. Cei care intră în bibliotecă se uimesc și încearcă să descopere cine

sunt scriitorii din aceste portrete-șarje. Ieri, având o dublă lansare de carte, l-au recunoscut pe Anatol Fornea prin lucrările sale, ceea ce pentru noi a fost o bucurie. De asemenea, Anatol este prezent la evenimentele bibliotecii. Mai nou, este și ambasador în cadrul unui program estival, pe care îl organizează Biblioteca Municipală. Să găzduim această expoziție este mai mult decât o plăcere. Ne dorim ca această expoziție să aibă și o continuitate, să fie expusă și în alte filiale ale BM, iar scriitorii care vor avea evenimente în filialele BM să se descopere și să vadă că pot arăta și altfel, să înțeleagă că arta are alți ochi”.

Scriitorul și jurnalistul Gheorghe Bâlici a scris pe pagina sa de Facebook:

„Am fost astăzi la Biblioteca Centrală «B.P. Hasdeu», unde am văzut expoziția «Scriitori» a talentatului caricaturist Anatol Fornea. Tânărul pictor este pe o cale bună și îi prezic un viitor strălucit, mai ales că m-a «fotografiat» atât de frumos... Mult succes!”

Expoziția „Scriitori”, semnată de Anatol Fornea, reprezintă o frumoasă oportunitate de a aduce un omagiu scriitorilor. Iar pentru a face cunoscută atât expoziția, cât și talentul artistic al lui Anatol Fornea, expoziția a fost prezentată și în cadrul Bibliotecii „Onisifor Ghibu” și al Bibliotecii „Ștefan cel Mare”, filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Expunerea expoziției în mai multe spații a permis unui public divers să intre în contact cu arta portretului-șarjă, consolidând legătura dintre literatură și artă vizuală, cât și subliniind contribuția autentică a lui Anatol Fornea la promovarea valorilor culturale.

Pentru a afla mai multe despre parcursul profesional și pasiunea sa pentru artă, l-am invitat pe Anatol Fornea la un dialog.

Maria BIVOL: Dragă Anatol Fornea, ce te-a atras spre lumea portretelor-șarjă?

Anatol FORNEA: De fapt, făceam șarje încă de când eram elev, fără să știu ce înseamnă o „caricatură/șarjă”. Primele persoane caricaturizate de mine erau colegii și profesorii mei. După o scurtă pauză, când eram la facultate, am revenit la acest gen. Tot atunci, am început să desenez caricaturile unor personaje publice de la noi (artiști, bloggeri, influenceri etc.) și să le public pe rețelele sociale. Toată această activitate artistică a avut un impact, am apărut și în presă (televiziunile au filmat multe reportaje, au apărut articole pe online etc.). Îmi amintesc și astăzi cum, într-un reportaj pentru TVR Moldova (actualul meu loc de muncă), ziceam că vreau să îmbin caricatura cu jurnalismul... Și uite că peste câțiva ani am inițiat proiectul media „Dialoguri colorate” – emisiune unde, la final de interviu, desenez portretul-șarjă al invitaților.

Apropo, prin anul III la Facultatea de Jurnalism, am aflat mai multe despre caricatură (un gen al jurnalismului de opinie, caracteristic presei scrise). Dacă e să revenim la întrebare, mereu am fost fascinat de arta vizuală, desen, grafică și pictură. În același timp, mi-a plăcut să observ la oamenii din preajmă ceea ce alții nu văd: trăsăturile fizice distincte, moravurile, caracterul,

comportamentul în anume situații, calitățile și viciile, ca la final să le transpun pe hârtie sub forma unui portret. Simțul observației îl am dezvoltat, am și o memorie vizuală bună și, plus la toate, am și un simț aparte al umorului. Cred că toate la un loc m-au atras spre lumea desenului satiric.

M.B.: A fost o provocare artistică, o fascinație pentru umorul subtil al portretizării. Cum urmărești să evidențiezi trăsăturile specifice fiecărui portret (în cazul nostru, portretele scriitorilor), pentru a realiza lucrările?

A.F.: În cazul scriitorilor, și nu doar, e vorba de o analiză profundă a personajului. De multe ori, m-am convins că aspectul fizic coincide cu ceea ce avem pe interior – cu caracterul nostru. Pe unii scriitori îi cunosc personal și mi-a fost mai ușor să le desenez portretul. În cazul altor scriitori, m-am condus doar după fotografii. În fiecare portret am încercat să scot în evidență trăsăturile unice ale scriitorilor, pe care le-am redat prin linii și tușe precise.

M.B.: Ce înseamnă pentru tine ca artist să pui în valoare scriitorii autohtoni prin intermediul caricaturii? Cum vezi influența acestei expoziții asupra aprecierii literaturii locale?

A.F.: Îmi place cultura din Republica Moldova. Citesc și apreciez scriitorii de aici. Unii dintre ei îmi sunt buni prieteni. Artă și frumosul trebuie promovate prin toate metodele posibile. Asta fac și în calitate de jurnalist cultural. Caricatura este un gen pe care îl practic de mult timp. Astfel am dobândit și o anumită experiență în acest sens, pe care o pot prezenta publicului prin intermediul expozițiilor. Prin caricatură, încerc să scot în evidență atât unele probleme sociale și politice, cât și să promovez anumite

personalități. O astfel de expoziție va apropia publicul cititor (și nu doar) de literatura națională, cu autori originali și speciali, precum șarjele pe care le-am creionat. Fiecare eveniment este o bună formă de publicitate.

M.B.: Portretele-șarjă prezentate de tine sunt realizate cu markerul. Ce impact are această tehnică asupra redării trăsăturilor personalităților literare? Cum te-a inspirat acest stil în contextul expoziției?

A.F.: Este o tehnică preferată de mine. Liniile precise redau cel mai bine caracterul și profilul personajelor. O metodă deloc ușoară, ce necesită multă acuratețe și răbdare. Unele caricaturi le-am făcut cu markerul din prima, la altele am realizat mai multe schițe. Pentru expoziția „Scriitori” am decis să pledez anume pentru tehnica cu markerul. Monocromatica, linia și curbele te duc iminent cu gândul spre lumea scrisului. Pot spune că aceste portrete au fost mai degrabă scrise, decât desenate.

M.B.: Care este mesajul principal pe care ai vrut să-l transmiți prin caricaturile tale?

A.F.: Această expoziție nu are un mesaj monumental și clar, precum alte expoziții pe care le-am făcut, unde accentul era pus pe viața cotidiană și politică din Republica Moldova. Prin expoziția „Scriitori” am vrut să spun că fiecare om este special în felul său, fiecare este o personalitate individuală. Totodată, prin această expoziție, am vrut să redau importanța umorului, dar și a lecturii în viața noastră.

M.B.: Ai fost abordat de admiratori ai scriitorilor caricaturizați? Ce reacții ai primit vizavi de creațiile tale?

A.F.: Au fost diverse reacții. Unii au râs, alții au apreciat talentul și exactitate prin care am redat chipurile scriitorilor, iar alții au spus că nu văd asemănări cu persoanele reale. Aici aș vrea să spun că șarja, dar și portretul ca gen al artei, nu este despre o redare fotografică a realității, ci despre exprimarea unor stări și emoții. Spre deosebire de o fotografie, o șarjă reflectă ceea ce nu văd alți oameni. Caricaturile sunt o introspecție a pictorului în caracterul uman.

M.B.: De obicei, o caricatură ne aduce un zâmbet pe buze. Există un echilibru între umor și respect față de subiect, atunci când crezi o șarjă? Și cum îl menții?

A.F.: Caricatura nu are un „echilibrometru”. Aceasta poate porni de la un stil cât mai realist sau minimalist, până la unul extrem de grotesc. În cazul meu, precum spunea și scriitorul Emilian Galaicu-Păun, caricaturile sunt foarte prietenoase. Fapt ce demonstrează că reușesc să mențin acel echilibru. Secretul este simplu: de fiecare dată, când încep să lucrez asupra unei noi caricaturi, îmi setez scopul de a nu supăra protagonistul.

M.B.: Care este, din punctul tău de vedere, diferența dintre un portret clasic și un portret-șarjă?

A.F.: Din punctul de vedere teoretic, șarjele, spre deosebire de portretul clasic, hiperbolizează trăsăturile și moravurile umane prin intermediul liniei îngroșate, tușelor precise și a cromaticii. În portretele-șarje pot fi incluse și elemente de text (de regulă, cu caracter umoristic).

M.B.: Și ultima întrebare: cât timp îți ia, în mediu, să finalizezi o caricatură, care să semene cu personalitatea reprodusă?

A.F.: E relativ. Depinde de tehnica pentru care pledez. O șarjă cu markerul poate dura și două minute. Dar până ajung la rezultatul pe care îl doresc, poate dura și câteva zile. O caricatură digitală o realizez, de regulă, în câteva ore.

M.B.: Anatol Fornea, îți dorim multă inspirație și succes în cariera ta de caricaturist. Fie ca fiecare linie trasată să dezvăluie noi perspective, iar talentul tău să fie mereu recunoscut și apreciat prin lucrările și expozițiile tale, care aduc un plus valoare artei vizuale.

Fotografii: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”